

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра організації та економіки фармації

КВАЛІФІКАЦІЙНА ВИПУСКНА РОБОТА

**ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ БЕЗРЕЦЕПТУРНИХ
ПРЕПАРАТІВ ДЛЯ СИМПТОМАТИЧНОГО ЛІКУВАННЯ БЕЗСОННЯ**

Виконала: здобувач вищої освіти 6 курсу, групи 882А

Напрямку підготовки (спеціальності)

22 «Охорона здоров'я»

226 «Фармація, промислова фармація», ОПІ Фармація

Соловей Катерина Олегівна

Керівник: д.фарм.н., професор Гала Л.О.

Рецензент: д.фарм.н., професор Карпюк У.В.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БЕЗСОННЯ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....	7
1.1 Фактори ризику, які впливають на порушення сну.....	7
1.2 Короткострокові та довгострокові наслідки від порушення сну для здоров'я людини.....	10
Резюме.....	12
РОЗДІЛ 2 ПІДХОДИ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО ВИБОРУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СИМПТОМАТИЧНОГО ЛІКУВАННЯ БЕЗСОННЯ.....	13
2.1 Клініко-фармакологічна характеристика препаратів для симптоматичного лікування безсоння.....	13
2.2 Підходи до фармацевтичної опіки безрецептурними препаратами для симптоматичного лікування безсоння.....	15
Висновки до розділу 2	18
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ БЕЗРЕЦЕПТУРНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СИМПТОМАТИЧНОГО ЛІКУВАННЯ БЕЗСОННЯ.....	20
3.1 Дослідження асортименту препаратів для симптоматичного лікування безсоння у аптечних закладах.....	20
3.2 Результати дослідження фізичної та економічної доступності безрецептурних засобів для симптоматичного лікування безсоння.....	24
Висновки до розділу 3.....	26
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	32
АНОТАЦІЯ.....	51

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТ – акціонерне товариство

АТХ – анатомо-терапевтично-хімічна класифікація

ГАМК – гамма-аміномасляна кислота

ДП – державне підприємство

ЛЗ – лікарські засоби

ЛРС – лікарська рослинна сировина

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ПАТ – публічне акціонерне товариство

ПрАТ – приватне акціонерне товариство

США – Сполучені Штати Америки

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Актуальність теми. Сон відіграє життєво важливу роль для функціонування мозку та всіх систем організму людини, але порушення сну чи безсоння все частіше зустрічається в сучасному суспільстві. За даними одного з досліджень у Сполучених Штатах Америки (США) було виявлено, що половина дорослих американців відчувають безсоння раз на місяць або частіше [1]. Цей стан організму може бути спричинено різними факторами, але через війну в Україні місцеве населення стикається з постійним стресом, емоційними труднощами, неправильним режимом життя тощо. Також військовослужбовці в Україні постійно схильні до дії різних факторів стресу та перевтоми, що не дає їм можливості мати гарну якість сну [2].

Безрецептурні препарати для лікування безсоння можуть бути зручною альтернативою для тих, хто не має серйозних медичних проблем та шукає тимчасовий спосіб полегшення засинання. Проте важливо розуміти, що довготривала або систематична проблема зі сном може вказувати на більш серйозні порушення здоров'я і в таких випадках важливо звернутися до лікаря для діагностики безсоння та отримання своєчасного лікування.

Дослідження щодо асортименту лікарських засобів (ЛЗ) для лікування розладів сну представлено в наукових публікаціях Савельєвої О.В, Владимирової І.М., Глуценко О.М., Шпичак О.С. та інших [3, 4, 5].

Зважаючи на вищезазначене, маркетинговий аналіз безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння є актуальним напрямом подальшого дослідження.

Мета та завдання дослідження. *Метою роботи* є аналіз асортименту безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння на фармацевтичному ринку України.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні *завдання*:

- провести аналіз літературних джерел для визначення причин та наслідків безсоння для здоров'я людини;

- проаналізувати клініко-фармакологічні характеристики ЛЗ для лікування безсоння;
- вивчити можливості фармацевтичних працівників щодо консультування при реалізації безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння;
- провести маркетинговий аналіз безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння на фармацевтичному ринку України;
- дослідити фізичну та економічну доступність безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння.

Методи дослідження. У кваліфікаційні роботі було використано такі методи дослідження як контент-аналіз (аналіз нормативно-правової документації), методи маркетингового аналізу (дослідження асортименту безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння), графічний (з метою ілюстрації та узагальнення отриманих даних у графіках) та узагальнення. *Предмет дослідження* – забезпеченість фармацевтичного ринку України безрецептурними ЛЗ для симптоматичне лікування безсоння. *Об'єкти дослідження* – нормативно-правові акти з питань симптоматичного лікування безсоння ЛЗ без рецепта лікаря, дані літературних та інтернет-джерел за темою дослідження та вітчизняний фармацевтичний ринок безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння.

Новизна та значення одержаних результатів. Проаналізовано сучасний стан фармацевтичного ринку України безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння. Отримані дані щодо економічної, фізичної доступності та асортименту досліджуваних ЛЗ будуть корисними в навчальному процесі кафедр організаційно-економічного профілю та в практичній діяльності аптечних закладів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи викладено на II науково-практичній internet-конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми якості, менеджменту і економіки у фармації і охорони здоров'я» (НФАУ, Харків, 19.01.2024).

Публікації. За матеріалами роботи опубліковано 1 тези доповіді: Гала Л.О., Соловей К.О. Фармацевтична опіка при симптоматичному лікуванні безсоння безрецептурними лікарськими засобами. *Актуальні проблеми якості, менеджменту і економіки у фармації і охорони здоров'я*: матеріали II наук.-практ. internet-конф. з міжн. участю, м. Харків, 19 січня 2024 р. Харків, 2024. С. 393-394.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота викладена на 52 сторінках машинописного тексту, складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (36 найменування, з них 7 кирилицею, 29 латиницею) та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БЕЗСОННЯ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

1.1 Фактори ризику, які впливають на порушення сну

Сон – це біологічний процес, необхідний для життя та оптимального стану здоров'я. Він відіграє вирішальну роль у роботі мозку та системній фізіології, включаючи метаболізм, регуляцію апетиту та роботу імунної, гормональної та серцево-судинної систем [6, 7]. Нормальний здоровий сон характеризується достатньою тривалістю, доброю якістю, відповідним часом і регулярністю, відсутністю порушень і розладів сну [8]. Незважаючи на важливість сну, до 70 млн людей у США і приблизно 45 млн людей у Європі страждають від хронічного розладу сну, який впливає на щоденне функціонування та здоров'я [7, 9]. Наприклад, приблизно 20% серйозних травм в автомобільних аваріях можна пояснити сонливістю водія, незалежно від впливу алкоголю. Фактори способу життя та навколишнього середовища, психосоціальні проблеми та медичні стани – все це сприяє проблемам зі сном.

Існує близько 100 класифікацій розладів сну, але зазвичай вони проявляються одним із трьох способів: нездатність отримати необхідну кількість або якість сну (позбавлення сну), нездатність підтримувати безперервність сну (порушення сну, який також називають фрагментацією сну, труднощі з підтримкою сну та помірне безсоння), а також події, що відбуваються під час сну (наприклад, апное сну, синдром неспокійних ніг) [7].

Впливи розладів сну на організм є численними та сильно відрізняються залежно від виду системи організму. Надалі буде проаналізовано клінічні наслідки, як короткострокових, так і довгострокових порушень сну (за винятком короткої тривалості сну) у здорових дорослих, підлітків і дітей, а також тих, хто має певні основні захворювання [7].

Опитування Національного фонду сну в 2014 році показало, що 35% дорослих американців оцінили якість свого сну як «погану» або «задовільну»,

45% респондентів сказали, що їм було важко заснути принаймні раз на тиждень. Крім того, 53% респондентів мали проблеми зі сном принаймні одну ніч на попередньому тижні, а 23% респондентів мали проблеми зі сном п'ять і більше ночей, 40% респондентів повідомили про хропіння, а 17% респондентів повідомили своєму лікареві про розлади сну, більшість (68%) з яких було апное уві сні. Відносно небагато досліджень вивчали розлади сну у дітей. У дослідженні з випадковою вибіркою китайських дітей віком від 5 до 12 років загальна поширеність хронічних розладів сну становила 9,8% (хлопчики, 10,0%; дівчата, 8,9%) [10, 11].

Фактори ризику розладів сну різноманітні та пов'язані з поєднанням біологічних, психологічних, генетичних і соціальних чинників (табл. 1.1) [7, 12, 13]. Фактори способу життя включають споживання надмірної кількості кофеїну та вживання алкоголю. Позмінна робота або навчання також є чинниками ризику порушення сну. Надмірне нічне світлове забруднення та недостатнє денне сонячне світло можуть порушити циркадні ритми людини. Стресові життєві обставини, такі як наявність маленької дитини або догляд за членом сім'ї з хронічною, небезпечною для життя або смертельною хворобою, також сприяють проблемам зі сном. На додаток до стресу та тривоги, пов'язаних із доглядом, особи, які доглядають за пацієнтами зі складними етапами лікування, можуть відчувати порушення сну, оскільки їм доводиться прокидатися вночі, щоб надати необхідні ліки [13, 14, 15].

Таблиця 1.1

Фактор ризику, що сприяють порушенню сну або його відсутності

№	Категорія	Фактори ризику
1	2	3
1	Спосіб життя	<ul style="list-style-type: none"> • вживання алкоголю • вживання наркотиків • робота змінами • навчання в університеті

Продовження табл. 1.1

1	2	3
		<ul style="list-style-type: none"> • десинхроноз
2	Екологія	<ul style="list-style-type: none"> • надмірний шум • надмірне світло
3	Психосоціальна	<ul style="list-style-type: none"> • батьки маленьких дітей • тривога, занепокоєння та роздуми • доглядачі члена сім'ї з хронічною, небезпечною до життя або невиліковною хворобою
4	Порушення сну	<ul style="list-style-type: none"> • безсоння • обструктивне апное сну • синдром неспокійних ніг • нарколепсія • порушення циркадного ритму
5	Медичні умови	<ul style="list-style-type: none"> • біль • хронічна хвороба легенів • хронічна хвороба нирок • діабет • нейродегенеративні захворювання • психіатричні розлади • прийом певних ліків

Розлади сну часто пов'язані з такими причинами як обструктивне апное сну та синдром неспокійних ніг, які в свою чергу пов'язані зі зміненим метаболізмом дофаміну та заліза, понад 50% ідіопатичних випадків синдрому неспокійних ніг мають позитивний сімейний анамнез. Багато основних захворювань пов'язані з порушеннями сну, особливо ті, що вимагають нічного медичного моніторингу (наприклад, безперервний моніторинг рівня глюкози у

людей з діабетом) або госпіталізації, зокрема у відділенні інтенсивної терапії [17, 18, 19].

1.2 Короткострокові та довгострокові наслідки від порушення сну для здоров'я людини

Через фізіологічні зміни, пов'язані з розладами сну, повідомлялося про численні наслідки для здоров'я. Короткочасні наслідки розладів сну включають підвищену чутливість до стресу, соматичні проблеми, зниження якості життя, емоційний стрес, розлади настрою та інші проблеми з психічним здоров'ям, дефіцит когнітивних функцій, пам'яті, продуктивності та поведінкові проблеми у здорових людей. Порушення сну також можуть впливати на якість життя, пов'язану зі здоров'ям у дітей і підлітків із супутніми захворюваннями.

Короткострокові наслідки нестачі сну для здорових людей:

- *Підвищена чутливість до стресу* – підвищена активація вегетативної симпатичної нервової системи є наслідком фрагментованого і перерваного сну. Цей вплив порушень сну на нічну регуляцію симпатичної активності може вказувати на зв'язок між порушеннями сну, серцево-судинними та психічними захворюваннями. Впливаючи на гормони стресу, порушення сну можуть мати прямий вплив на функціонування, включаючи когнітивні функції та настрої [20].

- *Соматичні проблеми* – дослідження підлітків у двох фінських громадах показало, що 6-місячна поширеність щотижневих проблем зі сном становила 27% і що проблеми зі сном тісно пов'язані з щотижневими головними болями та болями в животі. У дівчат було більше симптомів, ніж у хлопчиків, і більший рівень болю та проблем зі сном були пов'язані з психосоціальними труднощами, такими як психіатричні симптоми та вживання психоактивних речовин. Було виявлено двонаправлений зв'язок між соматичними проблемами та порушеннями сну, і ці зв'язки можуть бути пов'язані із загальними фоновими факторами, такими як особистість і несприятливі життєві події. Якщо під час

клінічного обстеження виявлено симптоми, слід розглянути можливість перевірки пов'язаних з цим інших симптомів [21].

- *Психосоціальні проблеми* – дослідження дорослих виявили низку психосоціальних проблем, пов'язаних із порушеннями сну, від емоційного стресу та розладів настрою до когнітивних функцій, дефіциту пам'яті та продуктивності [22, 23].

Віддалені наслідки порушень сну у здорових людей включають гіпертензію, дисліпідемію, серцево-судинні захворювання, проблеми з вагою, метаболічний синдром і цукровий діабет 2 типу. Є докази того, що порушення сну можуть підвищити ризик деяких видів раку та смерті. Проблеми зі сном також можуть погіршити симптоми деяких шлунково-кишкових захворювань [23].

Довгострокові наслідки нестачі сну для здорових людей:

- *Серцево-судина система* – підвищення активності серцево-судинної симпатичної нервової системи, пов'язане з втратою сну, має значні віддалені наслідки для дорослих і підлітків. Дорослі, які відчували проблеми зі сном, мали підвищений артеріїт і підвищений ризик розвитку високого кров'яного тиску [24].

- *Метаболічна система* – втрата сну впливає на енергетичний обмін, головним чином через порушення чутливості до інсуліну та збільшення споживання їжі. Проблеми зі сном пов'язують із збільшенням ваги та іншими проблемами, як у дорослих, так і у підлітків. 5-річне вивчення в рамках дослідження CARDIA (ризик виникнення коронарної хвороби у молодих та дорослих) показало, що фрагментація сну тісно пов'язана зі збільшенням індексу маси тіла. Поширеною причиною порушення сну є позмінна робота, яка пов'язана з високим тиском і підвищеним стресом [25, 26].

- *Смерть* – висока кореляція між розладами сну, депресією та суїцидальними думками може відігравати певну роль у підвищенні ризику смертності, виявленому в дослідженнях. Інші дослідження пов'язують порушення сну зі смертністю через підвищення смертності від серцево-судинних

захворювань, що також було пов'язано з порушеннями сну. Важливо відзначити, що гіпертонія та діабет не можуть пояснити смерть молодих людей із розладами сну, але зв'язок розладів сну з цими чинниками є фактором ризику смертності в подальшому житті [27, 28].

Резюме

Розлади сну є поширеною проблемою, яка спричиняється багатьма факторами, починаючи від способу життя та впливу навколишнього середовища до психосоціальних проблем і ятрогенних ефектів. Сон має вирішальне значення для більшості основних фізіологічних процесів, і тому розлади сну мають величезний потенціал несприятливих коротко- та довготермінових наслідків для здоров'я як у здорових людей, так і у тих, хто вже має певні захворювання.

Короткострокові наслідки у здорових людей включають підвищену реакцію на стрес, біль, депресію, страх, а також зміну когнітивних функцій, дефіцит пам'яті та продуктивності. Віддалені наслідки у здорових людей включають гіпертензію, дисліпідемію, серцево-судинні захворювання, збільшення маси тіла, метаболічний синдром і цукровий діабет 2 типу. Є також докази того, що розлади сну можуть збільшити ризик деяких видів раку та смерті у чоловіків та призвести підлітків до суїцидальних думок. Тривале порушення сну також може погіршити симптоми різних шлунково-кишкових захворювань.

РОЗДІЛ 2

ПІДХОДИ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО ВИБОРУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СИМПТОМАТИЧНОГО ЛІКУВАННЯ БЕЗСОННЯ

2.1 Клініко-фармакологічна характеристика препаратів для симптоматичного лікування безсоння

Безрецептурні препарати для симптоматичного лікування безсоння зазвичай доступні для пацієнтів в аптечному закладі без консультації лікаря, але важливо враховувати, що їх необхідно використовувати тимчасово та з обережністю і за необхідності проконсультуватися з фахівцем.

Існує багато видів ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння, які мають різне походження. Далі наведено приклади таких препаратів:

1. *Препарати з мелатоніном* – це гормон який природно виробляється в організмі людини та регулює цикл сну та пробудження, статеве дозрівання та сезонну адаптацію. Мелатонін пов'язаний з циркадним ритмом та генами циркадного годинника. Він має антидепресивну, анксиолітичну, антинеофобну, регулює рухову активність, нейропротекторну, протизапальну, болемодулюючу, антигіпертензивну, протипухлинну та антиоксидантну дію. ЛЗ з мелатоніном можуть бути корисними для полегшення засипання. Такі препарати мають різне дозування, тому для визначення оптимальної дози, у кожному конкретному випадку, краще звернутися до лікаря [29].

2. *Препарати на основі лаванди або м'яти* – ефірні олії лаванди та м'яти можуть використовуватися в аромотерапії для створення спокійної атмосфери перед сном або в спеціальних ЛЗ для полегшення засипання.

Результати проведених досліджень виявили, що аромотерапія ефірною олією лаванди (*Lavandula angustifolia*) може мати стійкий короткостроковий вплив на варіабельність серцевого впливу зі збільшенням парасимпатичної модуляції. Жінки, які отримували аромотерапію, відчули значне полегшення

якості сну після такого втручання. Однак ароматерапія лавандою не приносить користі у довгостроковій перспективі [30].

3. *Препарати з валеріаною (Valeriana officinalis)* – екстракт валеріани можна використовувати для заспокоєння та полегшення засипання. Валеріана лікарська входить до багатьох безрецептурних ЛЗ для покращення сну.

Попередні дослідження встановили анксиолітичну та антидепресантну активність рослини. Різні клінічні дослідження продемонстрували позитивний вплив валеріани на структуру сну та на сприйняття сну пацієнтів з безсонням [31].

4. *Препарати з гліцином* – це амінокислота, яка має заспокійливий ефект. ЛЗ з гліцином використовуються для зниження нервової напруги, зняття тривожності, покращення якості сну та когнітивних функцій мозку [32].

5. *Препарати з триптофаном (L-триптофан)* – це амінокислота, яка є попередником серотоніну та мелатоніну, що дає змогу регулювати біологічний ритм в організмі людини. ЛЗ з триптофаном можуть сприяти поліпшенню сну та процесу засипання.

Результати систематичного огляду та мета-аналізу виявили, що добавки з триптофаном сприятливо впливали на параметри підтримки сну, особливо при використанні дози >1 г [33].

6. *Препарати з пасифлорою (Passiflorae herba)* – трава пасифлори широко використовується для лікування розладів сну та тривоги.

Різні клінічні дослідження підтвердили седативний та анксиолітичний ефект пасифлори. Наприклад, у дослідженні з передопераційними пацієнтами було виявлено, що ті, хто приймав пасифлору, мали зниження рівня тривоги, але не відчували ефекту седації [31].

7. *Препарати з мелісою (Melissa officinalis)* – меліса широко використовується в доказовій та народній медицині як седативно-гіпнотичний засіб для лікування безсоння та стресу.

В одному з доклінічних досліджень ефект від меліси проти тривоги був пов'язаний з пригніченням ГАМК-трансамінази та подальшим збільшенням

мозкової доступності до ГАМК, без порушення нормальної активності. Вивчення анксиолітичного ефекту одного стандартизованого екстракту у здорових добровольців виявило позитивний вплив на симптоми тривоги та безсоння для пацієнтів з легкою та помірною тривогою [31].

Варто зазначити, що безрецептурні ЛЗ теж мають свої обмеження у використанні та можуть взаємодіяти з іншими лікарськими препаратами, що може призвести до небажаних ефектів.

2.2 Підходи до фармацевтичної опіки безрецептурними препаратами для симптоматичного лікування безсоння

Для забезпечення надання якісної медико-фармацевтичної допомоги важливо вдосконалювати комунікацію між медичними працівниками-фармацевтами-пацієнтами, підтримувати постійне професійне навчання, впроваджувати сучасні технології у фармацевтичну практику та надавати доступ до актуальної інформації про нові ЛЗ та терапевтичні підходи до лікування. Сприяння взаємодії між медичними установами та аптечними закладами може покращити координацію та результативність надання медичної допомоги пацієнтам. Необхідно враховувати індивідуальні потреби пацієнтів, надавати зрозумілу інформацію про ЛЗ та їх правильне використання, а також упроваджувати програми попередження та управління соціально-значущими хворобами серед населення.

Для досягнення вищенаведеного Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) України затвердило протоколи фармацевтів при відпуску ЛЗ з аптечних закладів та їх структурних підрозділів. Ці протоколи мають рекомендований характер для їх використання в професійній практиці фармацевтичного працівника [34].

Нами було проаналізовано Протокол фармацевта №16 при відпуску ЛЗ без рецепта лікаря «Симптоматичне лікування безсоння», затверджений наказом МОЗ України від 05 січня 2022 р. № 7 «Про затвердження протоколів фармацевта» [34].

На першому етапі дослідження було проаналізовано структуру Протоколу фармацевта при відпуску ЛЗ без рецепта «Симптоматичне лікування безсоння». Усього в протоколі представлено п'ять розділів, а саме:

I – паспортна частина;

II – оцінка потреб пацієнта/представника пацієнта при зверненні за допомогою;

III – фармацевтична опіка при безсонні;

IV – перелік ЛЗ, які відпускаються без рецепта, для симптоматичного лікування безсоння;

V – надання належної інформації щодо ЛЗ для відповідального самолікування та перелік літературних джерел.

Аналіз другого розділу протоколу виявив, яку інформацію потрібно дізнатися фармацевту перед тим, як відпустити безрецептурний ЛЗ пацієнтові для лікування безсоння. У протоколі надається перелік загрозливих симптомів, які потребують негайного звернення до лікаря: порушення сну більше двох тижнів; відсутність сну понад 2 доби; підвищення артеріального тиску, сильний головний біль, запаморочення, втрата свідомості та інші; безсоння супроводжується відчуттям жару, пітливістю, сухістю в роті, судомою; часті пробудження та тяжке засинання, викликане необхідністю відвідування туалету; поява безсоння на фоні застосування або відміни певних ЛЗ.

У третьому розділі представлено схему, за допомогою якої фармацевт може більше дізнатися про походження безсоння у пацієнта/представника пацієнта, скерувати його до лікаря та для тимчасового полегшення стану рекомендувати снодійні та седативні засоби (рис. 2.1).

Аналіз четвертого розділу «Перелік ЛЗ, які відпускаються без рецепта, для симптоматичного лікування безсоння» виявив, що для симптоматичного лікування безсоння пропонуються такі безрецептурні снодійні та седативні засоби як валеріана, доксиламін та пасифлора.

III. Фармацевтична опіка при безсонні

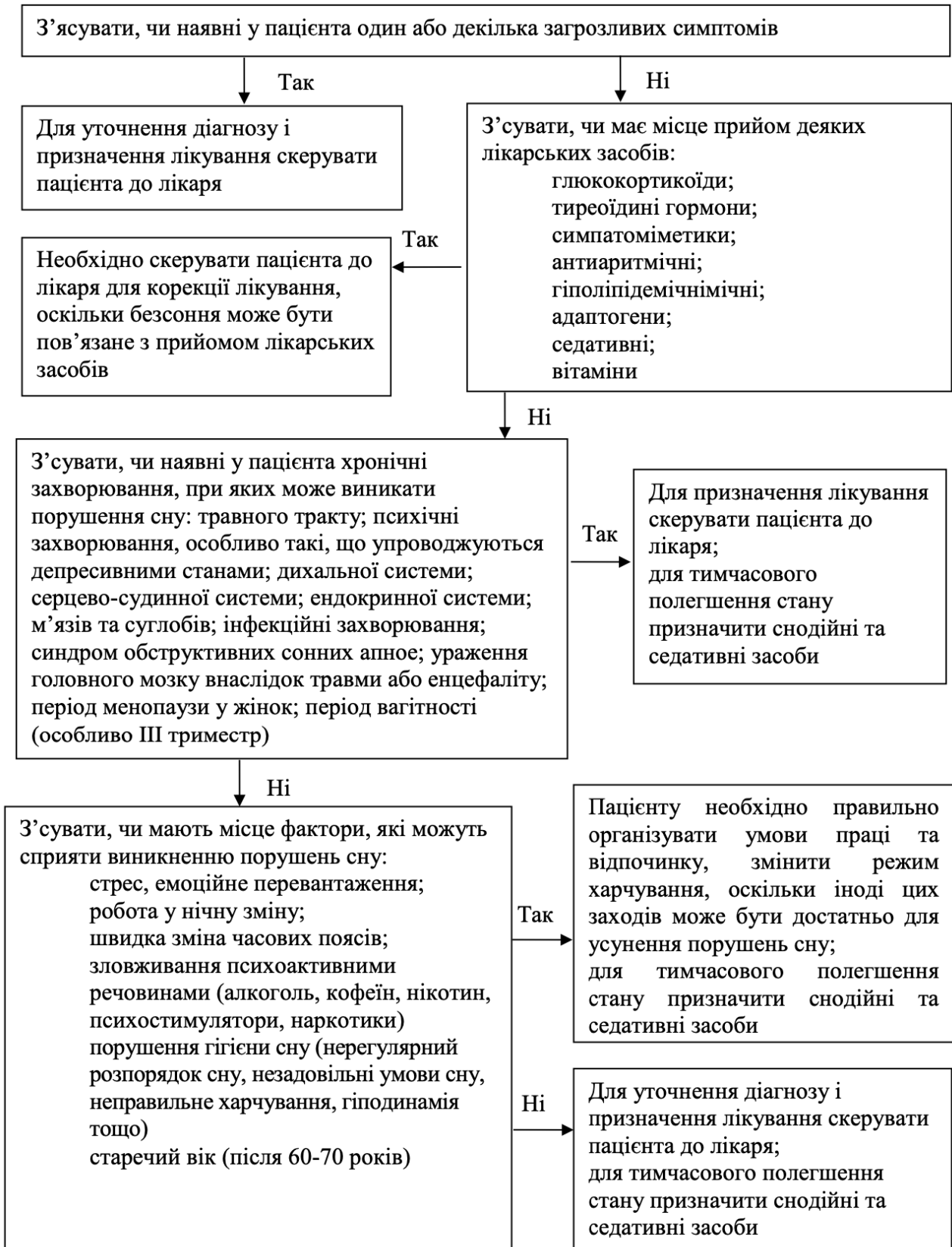

Рис. 2.1 Блок-схема фармацевтичної опіки при безсонні у Протоколі фармацевта «Симптоматичне лікування безсоння» [34]

У п'ятому розділі надається необхідна інформація для пацієнта чи його представника щодо особливостей застосування вищеперерахованих ЛЗ, а саме коли приймати ЛЗ, тривалість курсу лікування, застереження щодо снодійного ефекту такого виду ЛЗ, загальні рекомендації для пацієнтів із безсонням (режим сну, раціональний режим харчування, фізична активність та заняття спортом, прогулянки на свіжому повітрі тощо).

Також фармацевту необхідно наголосити пацієнту/представнику пацієнта, що при виникненні передбачених і непередбачених інструкцією для медичного застосування ЛЗ побічних реакцій необхідно припинити прийом ЛЗ, повідомити лікаря або фармацевта та заповнити і надіслати спеціальну форму (карту-повідомлення) до Державного експертного центру МОЗ України.

Висновки до другого розділу

1. Аналіз клініко-фармакологічної характеристики ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння виявив, що існує велика кількість препаратів з різним механізмом дії. Найчастіше використовуються ЛЗ рослинного походження, такі, наприклад, як валеріана лікарська, меліса лікарська, трава пасифлори, ефірна олія лаванди, м'яти та інші.

2. Результати аналізу Протоколу фармацевта при відпуску ЛЗ без рецепта «Симптоматичне лікування безсоння» встановив, що досліджуваний документ має достатній обсяг інформації для надання фармацевтом в аптечному закладі якісної фармацевтичної опіки при безсонні пацієнту чи його представнику.

3. Аналіз четвертого розділу «Перелік ЛЗ, які відпускаються без рецепта, для симптоматичного лікування безсоння» у Протоколі фармацевта виявив, що для симптоматичного лікування безсоння пропонуються такі безрецептурні снодійні та седативні засоби як валеріана, доксиламін та пасифлора. За цими групами препаратів надалі нами буде проведено маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку ЛЗ України.

4. Встановлено, що ефективне управління безсонням вимагає обережного підходу та індивідуального підбору ЛЗ. Урахування різноманітних факторів, таких як причини безсоння, індивідуальні особливості пацієнта та можливі побічні ефекти, дозволяють максимізувати ефективність та зменшити ризик негативних наслідків від прийому безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ БЕЗРЕЦЕПТУРНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СИМПТОМАТИЧНОГО ЛІКУВАННЯ БЕЗСОННЯ

3.1 Дослідження асортименту препаратів для симптоматичного лікування безсоння у аптечних закладах

На першому етапі дослідження було проведено аналіз асортименту ЛЗ без рецепта для симптоматичного лікування безсоння. Було відібрано три АТХ-групи, які були рекомендовані у Протоколі фармацевта «Симптоматичне лікування безсоння», а саме валеріана (N05CM09), доксиламін (R06AA09) та пасифлора (N05CM50) [35]. Для формування вибірки ЛЗ було використано дані Державного реєстру ЛЗ України. Станом на 16.01.2024 р. було зареєстровано 62 ЛЗ та 3 субстанції для фармацевтичного застосування. Із відібраних 62 ЛЗ за рецептом лікаря відпускаються 11 ЛЗ, тому для подальшого дослідження було використано тільки 51 ЛЗ.

Наступним етапом стало дослідження зареєстрованих препаратів за групами АТХ. Найбільша питома вага серед досліджуваних ЛЗ за четвертим рівнем АТХ-класифікації належить групі N05CM – інші снодійні та седативні засоби (37 ЛЗ, 72,5% від загальної кількості) та менша кількість до групи R06A – аміноалкілові ефіри (14 ЛЗ, 27,5% відповідно).

Аналіз асортименту вітчизняних та імпортованих безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння виявив, що більшість ЛЗ є вітчизняного виробництва – 38 ЛЗ, 74,5% від загальної кількості, а до іноземного виробництва увійшли тільки 13 ЛЗ, що склало 25,5% від загальної кількості препаратів (табл. 3.1). Серед вітчизняних виробників найбільшу кількість препаратів виробляють ТОВ «Фарма Старт» (6 ЛЗ, 11,8% від загальної кількості), ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика» (4 ЛЗ, 7,8%) та по 3 ЛЗ та частку 6,0% мають ТОВ «Тернофарм», АТ «Лубнифарм» та ПРАТ «ФІТОФАРМ» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Перелік фармацевтичних фірм-виробників безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння в Україні (станом на 16.01.2024)

№	Країна	Фірма-виробник	К-ть ЛЗ	Співвідношення до загальної к-ті фірм-виробників, %
1	2	3	4	5
1	Україна	ТОВ «Фарма Старт»	6	74,5
2		ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика»	4	
3		ТОВ «Тернофарм»	3	
4		АТ «Лубнифарм»	3	
5		ПРАТ «ФІТОФАРМ»	3	
6		ПАТ «Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»	1	
7		ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола»	2	
8		ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я»	2	
9		ПАТ «Хімфармзавод «Червона зірка»	2	
10		АТ «Фармак»	2	
11		ПАТ «Київмедпрепарат»	2	
12		ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»	2	
13		ДП «Агрофірма» Ян» ПП «Ян»	1	
14		ПАТ «Біолік»	1	
15		ТОВ «АСТРАФАРМ»	1	
16		АТ «КИЇВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД»	1	
17		ПрАТ «Ліктрави»	1	
18		ПАТ «Галичфарм»	1	
19	Словенія	Лек Фармацевтична компанія д.д.	2	6,0

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
20		КРКА, д.д.	1	
21	Чехія	Тева Чех Індастріз с.р.о.	3	6,0
22	Туреччина	НОБЕЛ ІЛАЧ САНАЇ ВЕ ТІДЖАРЕТ А.Ш.	2	3,9
23	Франція	УПСА САС	2	3,9
24	Австрія	Фармацевтіше фабрік Монтавіт ГмбХ	1	1,9
25	Болгарія	АТ «Софарма»	1	1,9
26	Німеччина	Кревель Мойзельбах ГмбХ	1	1,9
Усього			51	100

Найбільшу питому вагу серед іноземних постачальників займають такі країни, як Словенія та Чехія (по 3 ЛЗ, 6,0% від загальної кількості). Туреччина та Франція мають по 2 препарати на фармацевтичному ринку України, а Австрія, Болгарія та Німеччина лише по 1 ЛЗ, 1,9%. Словенія представлена двома фірмами-виробниками Лек Фармацевтична компанія д.д. (2 ЛЗ, 3,9%) та КРКА, д.д. (1 ЛЗ, 1,9%). У Чехії всі 3 представлених ЛЗ належать до фірми-виробника Тева Чех Індастріз с.р.о.

Аналіз асортименту безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння за лікарськими формами виявив, що більше половини препаратів (30 ЛЗ, 58,8% від загальної кількості) представлені в таблетованій формі, із яких 2 ЛЗ є шипучими таблетками, а саме «СОН-найт» вітчизняного виробництва та «Донорміл» французької фірми-виробника «УПСА САС». На другому місці є настоянки – 8 ЛЗ, 15,7% від загальної питомої ваги, а на третьому капсули – 4 ЛЗ та 7,8% відповідно. Найменша кількість із досліджуваних препаратів виробляється у вигляді сиропу – це ЛЗ «Алора®» турецького виробника «Нобел Ілач Санаї ве Тіджарет А.Ш.», діюча речовина у сиропі – це пасифлора інкарнатна (*Passiflora Incarnata*). Результати дослідження представлені на рис. 3.1.

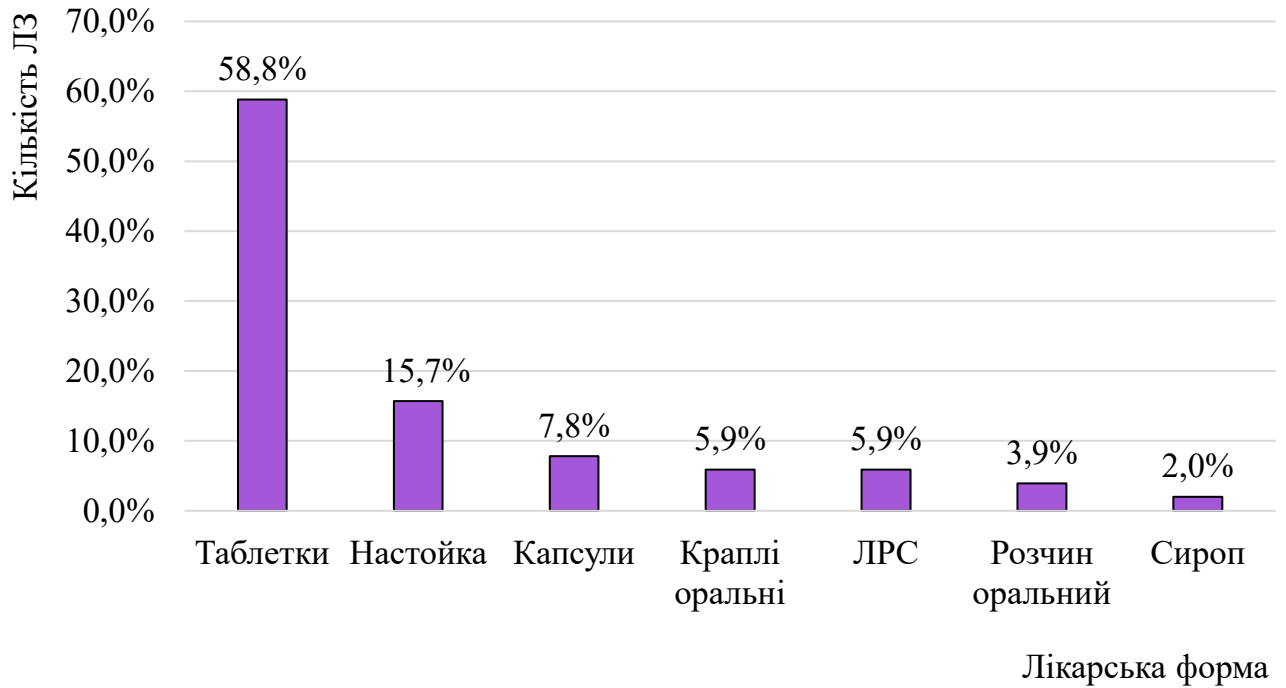

Рис. 3.1 Розподіл безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння за лікарськими формами

На наступному етапі дослідження було проаналізовано структуру безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння за їх походженням. Результати аналізу наведено на рис.3.2.

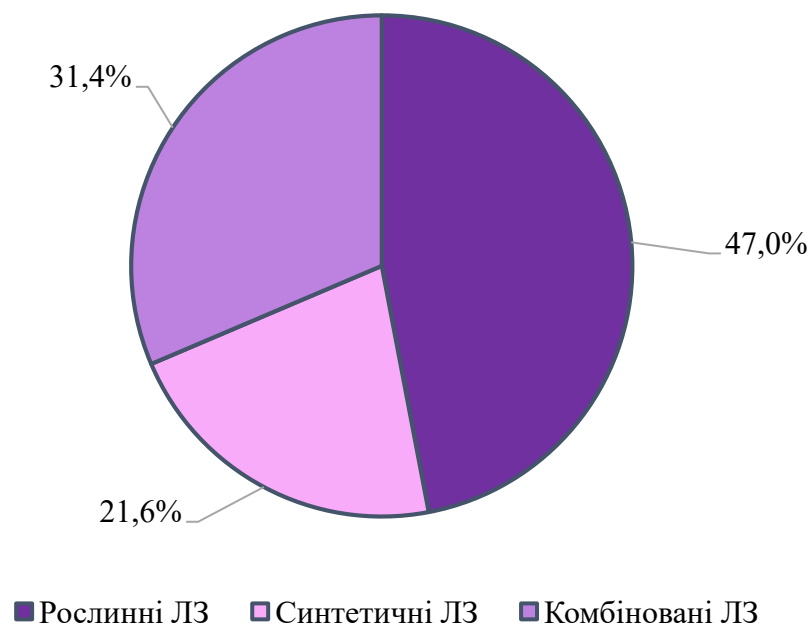

Рис. 3.2 Розподіл ЛЗ без рецепту для симптоматичного лікування безсоння

Результати дослідження виявили, що на фармацевтичному ринку України перше місце займають ЛЗ рослинного походження (24 ЛЗ, 47,0% від загальної кількості), друге – комбіновані ЛЗ (16 ЛЗ, 31,4%) та третє – синтетичні препарати (11 ЛЗ, 21,6%).

3.2 Результати дослідження фізичної та економічної доступності безрецептурних засобів для симптоматичного лікування безсоння

Наступним етапом дослідження було проведено аналіз фізичної та економічної доступності безрецептурних ЛЗ для симптоматичного лікування безсоння. Для цього етапу було використано інформацію про ціни та наявність досліджуваних ЛЗ у аптеках України на сайті-агрегаторі tabletki.ua [36].

Аналіз фізичної доступності виявив, що 8 ЛЗ були відсутні в аптечних закладах України, а саме «Валемонт» (Фармацевтичне підприємство Монтавіт ГмбХ), «Валеріани кореневища з коренями» (АТ «Лубнифарм»), «Сон-найт» (ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я»), «Доксиламін-кревель» (Кревель Мойзельбах ГмбХ), «Персен® найт» (Лек Фармацевтична компанія д.д.) та «Валеріани настойка» (ПАТ «Біолік»).

Аналіз фізичної доступності ЛЗ без рецепта для симптоматичного лікування безсоння виявив, що найчастіше в аптеках зустрічаються такі препарати як «Валеріана» (АТ «Софарма») – 1552 аптеки, «Ново-Пасит» у таблетках (Тева Чех Індастріз с.р.о.) – 1467 аптеках, «Квайт® заспокійливий» (АТ «Фармак») – 1431 аптеках, «Алора®» у сиропі (Нобел Ілач Санаї ве Тіджарет Т А.Ш.) – 1415 аптеках та «Алора®» в таблетках (Нобел Ілач Санаї ве Тіджарет Т А.Ш.) – 1406 аптеках (рис. 3.3).

Серед досліджуваних ЛЗ рідше всього зустрічались 3 препарати, а саме «Ноксон» (ПАТ «Київмедпрепарат»), «Валеріани настойка» (ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика») та «Валеріани настойка» (ДП «Агрофірма «Ян» ПП «Ян»), вони були присутні тільки в 1 аптечному закладі (рис. 3.3).

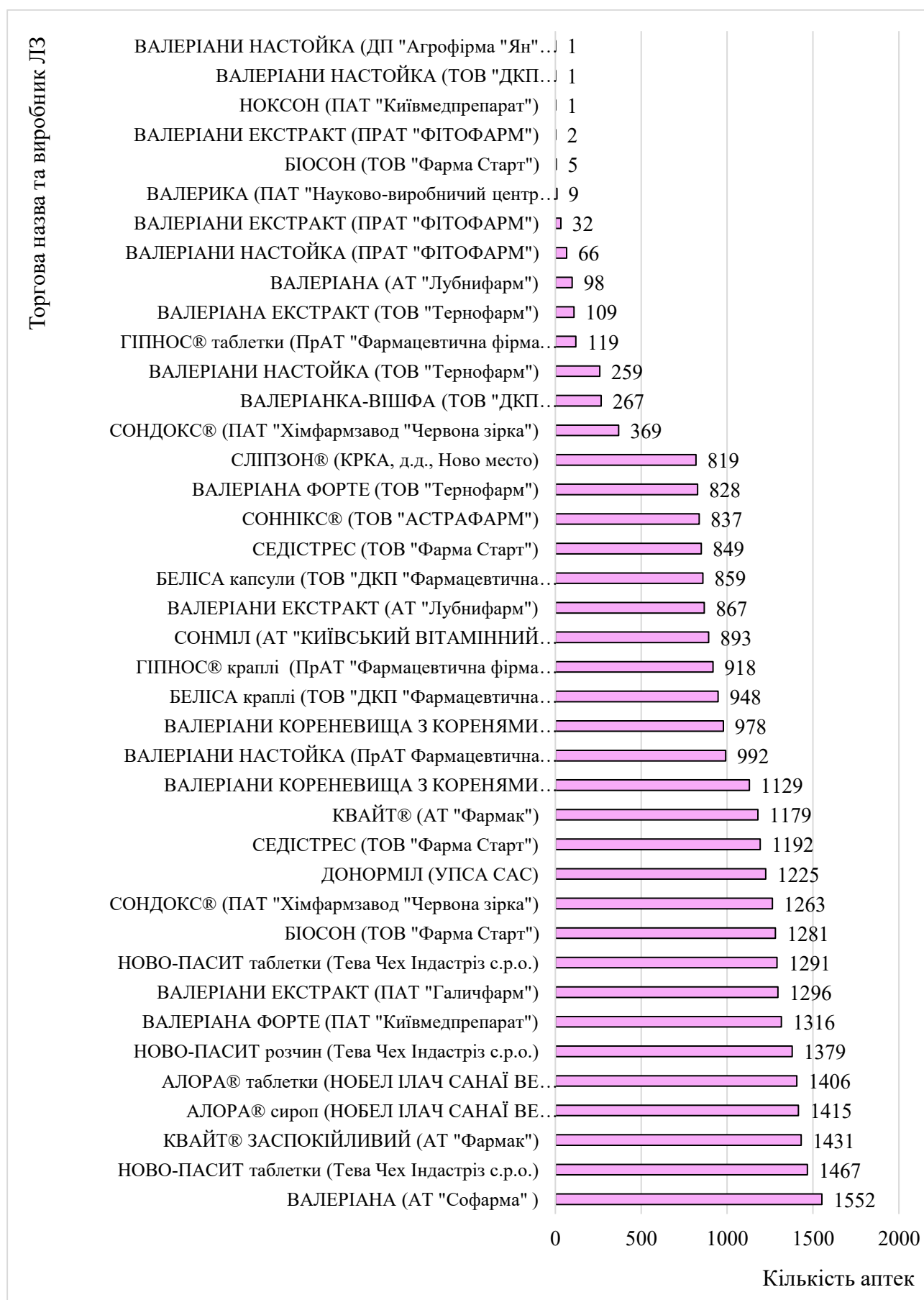

Рис. 3.3 Фізична доступність безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння

Наступним етапом дослідження було визначення економічної доступності безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння. Результати аналізу виявили, що найдорожчим препаратом був «Седістрес» (ТОВ «Фарма Старт»), його середня вартість склала 380,77 грн за 60 таблеток в упаковці. На другому місці за вартістю був «Ново-пасит» (Тева Чех Індастріз с.р.о.) – 255,00 грн за 30 таблеток в упаковці та третє місце зайняв «Біосон» – 211,90 за 30 таблеток в упаковці.

Найдешевші препарати були представлені такими назвами як «Валеріани настойка» (ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика») – 10,80 грн за 1 флакон 25 мл, «Валеріани настойка» (ТОВ «Тернофарм») – 17,30 грн за 1 флакон 25 мл та «Валеріани настойка» (ПРАТ «ФІТОФАРМ») – 25,62 грн за 1 флакон 25 мл.

Висновки до третього розділу

1. Встановлено, що станом на 16.01.2024 у Державному реєстрі ЛЗ України було зареєстровано на фармацевтичному ринку України 51 ЛЗ без рецепта лікаря для симптоматичного лікування безсоння, які увійшли до Протоколу фармацевта «Симптоматичне лікування безсоння».

2. Аналіз асортименту вітчизняних та імпортованих безрецептурних препаратів для симптоматичного лікування безсоння виявив, що більшість ЛЗ є вітчизняного виробництва – 38 ЛЗ, 74,5% від загальної кількості, а іноземного виробництва представлені тільки 13 ЛЗ, що склало 25,5% від загальної кількості препаратів.

3. Проведений аналіз за лікарськими формами досліджуваних ЛЗ показав, що більше половини препаратів (30 ЛЗ, 58,8% від загальної кількості) представлені в таблетованій формі, із яких 2 ЛЗ є шипучими таблетками, а саме «СОН-найт» вітчизняного виробництва та «Донорміл» французької фірми-виробника «УПСА САС». На другому місці є настоянки – 8 ЛЗ, 15,7% від загальної питомої ваги, а на третьому капсули – 4 ЛЗ та 7,8% відповідно.

4. Результати аналізу фізичної доступності ЛЗ без рецепта для симптоматичного лікування безсоння встановив, що найчастіше в аптеках зустрічаються такі препарати як «Валеріана» (АТ «Софарма») – 1552 аптеки, «Ново-Пасит» у таблетках (Тева Чех Індастріз с.р.о.) – 1467 аптеках, «Квайт® заспокійливий» (АТ «Фармак») – 1431 аптеках, «Алора®» у сиропі (Нобел Ілач Санаї ве Тіджарет Т А.Ш.) – 1415 аптеках та «Алора®» в таблетках (Нобел Ілач Санаї ве Тіджарет Т А.Ш.) – 1406 аптеках.

5. Встановлено, що найдешевші препарати були представлені такими ЛЗ, як «Валеріани настойка» (ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика») – 10,80 грн за 1 флакон 25 мл, «Валеріани настойка» (ТОВ «Тернофарм») – 17,30 грн за 1 флакон 25 мл та «Валеріани настойка» (ПРАТ «ФІТОФАРМ») – 25,62 грн за 1 флакон 25 мл.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. На підставі аналізу літературних джерел доведено, що сон необхідний для життя та оптимального стану здоров'я. Він відіграє вирішальну роль у роботі мозку та системній фізіології, включаючи метаболізм, регуляцію апетиту та роботу імунної, гормональної та серцево-судинної систем. Таким чином, проблеми зі сном можуть призвести до порушень функцій органів та систем в організмі людини, а інколи навіть і до летальних випадків.

2. Аналіз підходів в Україні до фармацевтичної опіки безрецептурними препаратами для симптоматичного лікування безсоння виявив, що в протоколі фармацевта наведено детальну інформацію щодо алгоритму спілкування фармацевтичного працівника з пацієнтом, або його представником щодо симптомів безсоння. У четвертому розділі протоколу вказано, що для симптоматичного лікування безсоння пропонуються такі безрецептурні снодійні та седативні засоби як валеріана, доксиламін та пасифлора.

3. Встановлено, що станом на 16.01.2024 у Державному реєстрі ЛЗ України на фармацевтичному ринку України було зареєстровано 51 ЛЗ без рецепта лікаря для симптоматичного лікування безсоння, які увійшли до Протоколу фармацевта «Симптоматичне лікування безсоння».

4. Аналіз наявних на фармацевтичному ринку України лікарських форм досліджуваних ЛЗ встановив, що більше половини препаратів (30 ЛЗ, 58,8% від загальної кількості) представлені в таблетованій формі. На другому місці є настоянки – 8 ЛЗ, 15,7% від загальної питомої ваги, а на третьому капсули – 4 ЛЗ та 7,8% відповідно.

5. Результати аналізу фізичної та економічної доступності ЛЗ без рецепта для симптоматичного лікування безсоння встановив, що найчастіше в аптеках зустрічаються такі препарати як «Валеріана» (АТ «Софарма») – 1552 аптеки, а найдешевшим є ЛЗ, як «Валеріани настойка» (ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика») – 10,80 грн за 1 флакон 25 мл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Helsestart. Global Insomnia Statistics in 2022 & 2023 URL: <https://www.helsestart.no/news/global-insomnia-statistics> (дата звернення: 16.01.2024).
2. Плотнікова А., Брек В. Розлади сну у військовослужбовців в період активних бойових дій. *Grail of Science*. 2023. № 26. С. 534–536. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.094>.
3. Савельєва О. В., Владимірова І. М. Аналіз номенклатури седативних та снодійних препаратів в Україні. *Фармацевтичний часопис*. 2015. № 3. С. 40–43.
4. Глущенко О. М. Дослідження асортименту снодійних та седативних лікарських засобів, що містять компоненти рослинного походження, в Україні. *Фармацевтичний часопис*. 2023. № 4. С. 35–47. <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2022.4.13738>
5. Шпичак О. С. Маркетингові дослідження фармацевтичного ринку седативних лікарських засобів рослинного походження для використання у спортивній медицині. *Вісник фармації*. 2013. № 3. Т. 75. С. 64–68.
6. Joint Consensus Statement of the American Academy of Sleep Medicine and Sleep Research Society on the Recommended Amount of Sleep for a Healthy Adult: Methodology and Discussion / N. F. Watson et al. *Sleep*. 2015. Vol. 38, no. 8. P. 1161–1183. <https://doi.org/10.5665/sleep.4886>.
7. Sleep disorders and sleep deprivation: an unmet public health problem. *Choice Reviews Online*. 2007. Vol. 44, no. 10. P. 44–5682. <https://doi.org/10.5860/choice.44-5682>.
8. Recommended Amount of Sleep for a Healthy Adult: A Joint Consensus Statement of the American Academy of Sleep Medicine and Sleep Research Society / N. F. Watson et al. *SLEEP*. 2015. <https://doi.org/10.5665/sleep.4716>.
9. The economic cost of brain disorders in Europe / J. Olesen et al. *European Journal of Neurology*. 2011. Vol. 19, no. 1. P. 155–162. <https://doi.org/10.1111/j.1468-1331.2011.03590.x>.

10. The National Sleep Foundation's Sleep Health Index / K. L. Knutson et al. *Sleep Health*. 2017. Vol. 3, no. 4. P. 234–240. <https://doi.org/10.1016/j.sleh.2017.05.011>.
11. Frequent nocturnal awakening in children: prevalence, risk factors, and associations with subjective sleep perception and daytime sleepiness / L. Li et al. *BMC Psychiatry*. 2014. Vol. 14, no. 1. <https://doi.org/10.1186/1471-244x-14-204>.
12. Videnovic A., Abbott S. Chronic sleep disturbance and neural injury: links to neurodegenerative disease. *Nature and Science of Sleep*. 2016. P. 55. <https://doi.org/10.2147/nss.s78947>.
13. Clark I., Landolt H. P. Coffee, caffeine, and sleep: A systematic review of epidemiological studies and randomized controlled trials. *Sleep Medicine Reviews*. 2017. Vol. 31. P. 70–78. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2016.01.006>.
14. Thakkar M. M., Sharma R., Sahota P. *Alcohol disrupts sleep homeostasis*. *Alcohol*. 2015. Vol. 49, no. 4. P. 299–310. <https://doi.org/10.1016/j.alcohol.2014.07.019>.
15. Boivin D. B., Boudreau P. Impacts of shift work on sleep and circadian rhythms. *Pathologie Biologie*. 2014. Vol. 62, no. 5. P. 292–301. <https://doi.org/10.1016/j.patbio.2014.08.001>.
16. Subjective apnoea symptoms are associated with daytime sleepiness in patients with moderate and severe obstructive sleep apnoea: a retrospective study / H. S. Ryu et al. *Clinical Otolaryngology*. 2016. Vol. 41, no. 4. P. 395–401. <https://doi.org/10.1111/coa.12659>.
17. Younes M., Hanly P. J. Immediate postarousal sleep dynamics: an important determinant of sleep stability in obstructive sleep apnea. *Journal of Applied Physiology*. 2016. Vol. 120, no. 7. P. 801–808. <https://doi.org/10.1152/jappphysiol.00880.2015>.
18. An Evidence-based Analysis of the Association between Periodic Leg Movements during Sleep and Arousals in Restless Legs Syndrome / R. Ferri et al. *SLEEP*. 2015. <https://doi.org/10.5665/sleep.4740>.

19. The Burden of Restless Legs Syndrome / S. Fehnel et al. *The Patient: Patient-Centered Outcomes Research*. 2008. Vol. 1, no. 3. P. 201–210. <https://doi.org/10.2165/1312067-200801030-00007>.
20. Meerlo P., Sgoifo A., Suchecki D. Restricted and disrupted sleep: Effects on autonomic function, neuroendocrine stress systems and stress responsivity. *Sleep Medicine Reviews*. 2008. Vol. 12, no. 3. P. 197–210. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2007.07.007>.
21. Psychosocial determinants of headache, abdominal pain, and sleep problems in a community sample of Finnish adolescents / T. Luntamo et al. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2012. Vol. 21, no. 6. P. 301–313. <https://doi.org/10.1007/s00787-012-0261-1>.
22. Neu M., Matthews E., King N. A. Exploring Sleep-Wake Experiences of Mothers During Maintenance Therapy for Their Child's Acute Lymphoblastic Leukemia. *Journal of Pediatric Nursing*. 2014. Vol. 29, no. 5. P. 410–421. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2014.01.002>.
23. Sleep Quality, Stress, Caregiver Burden, and Quality Of Life in Maternal Caregivers of Young Children With Bronchopulmonary Dysplasia / C. A. Feeley et al. *Journal of Pediatric Nursing*. 2014. Vol. 29, no. 1. P. 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2013.08.001>.
24. Meng L., Zheng Y., Hui R. The relationship of sleep duration and insomnia to risk of hypertension incidence: a meta-analysis of prospective cohort studies. *Hypertension Research*. 2013. Vol. 36, no. 11. P. 985–995. <https://doi.org/10.1038/hr.2013.70>.
25. Cedernaes J., Schiöth H. B., Benedict C. Determinants of Shortened, Disrupted, and Mistimed Sleep and Associated Metabolic Health Consequences in Healthy Humans: Figure 1. *Diabetes*. 2015. Vol. 64, no. 4. P. 1073–1080. <https://doi.org/10.2337/db14-1475>.
26. A Longitudinal Study on the Effect of Shift Work on Weight Gain in Male Japanese Workers / Y. Suwazono et al. *Obesity*. 2008. Vol. 16, no. 8. P. 1887–1893. <https://doi.org/10.1038/oby.2008.298>.

27. Sleep Disturbances and Cause-Specific Mortality: Results From the GAZEL Cohort Study / N. H. Rod et al. *American Journal of Epidemiology*. 2010. Vol. 173, no. 3. P. 300–309. <https://doi.org/10.1093/aje/kwq371>.
28. Goldstein T. R., Bridge J. A., Brent D. A. Sleep disturbance preceding completed suicide in adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2008. Vol. 76, no. 1. P. 84–91. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.76.1.84>.
29. A Review of Melatonin, Its Receptors and Drugs / M. Emet et al. *The Eurasian Journal of Medicine*. 2016. Vol. 48, no. 2. P. 135–141. <https://doi.org/10.5152/eurasianjmed.2015.0267>.
30. Chien L.-W., Cheng S. L., Liu C. F. The Effect of Lavender Aromatherapy on Autonomic Nervous System in Midlife Women with Insomnia. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*. 2012. Vol. 2012. P. 1–8. <https://doi.org/10.1155/2012/740813>.
31. Borrás S., Martínez-Solís I., Ríos J. L. Medicinal Plants for Insomnia Related to Anxiety: An Updated Review. *Planta Medica*. 2021. Vol. 87, no. 10/11. P. 738–753. <https://doi.org/10.1055/a-1510-9826>.
32. Bannai M., Kawai N. New Therapeutic Strategy for Amino Acid Medicine: Glycine Improves the Quality of Sleep. *Journal of Pharmacological Sciences*. 2012. Vol. 118, no. 2. P. 145–148. <https://doi.org/10.1254/jphs.11r04fm>.
33. Sutanto C. N., Loh W. W., Kim J. E. The impact of tryptophan supplementation on sleep quality: a systematic review, meta-analysis, and meta-regression. *Nutrition Reviews*. 2021. <https://doi.org/10.1093/nutrit/nuab027>.
34. Про затвердження протоколів фармацевта: наказ МОЗ України від 05.01.2022 р. № 7. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-05012022--7-pro-zatverdzhennja-protokoliv-farmacevta> (дата звернення: 16.01.2024).
35. Державний реєстр лікарських засобів України. URL: <http://drlz.com.ua> (дата звернення: 16.01.2024).
36. Онлайн-сервіс tabletki.ua. URL: <https://tabletki.ua> (дата звернення: 16.01.2024).

Додаток А

Таблиця А.1

Перелік та вартість препаратів для симптоматичного лікування безсоння (станом на 16.01.2024)

№	Торгова назва	Код АТХ	Форма випуску, дозування	Склад	Виробник	Країна	Умови в-ку	Середня ціна	Мін ціна	Мак ціна	К-ть аптек
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ВАЛЕРІАНА ФОРТЕ	N05C M09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 40 мг по 10 таблеток у блістері; по 5 блістерів у пачці	1 таблетка містить валеріани екстракту густого (Valerianae extractum spissum) 3,5:1 (екстрагент 40 % (об/об) етанол) у перерахуванні на суху речовину – 40 мг	ПАТ "Київмедпрепарат"	Україна	Без рецепта	99,00	61,26	129,00	1316
2	ВАЛЕРІАНИ ЕКСТРАКТ	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 20 мг, по 10 таблеток у блістері, по 5 блістерів у пачці; по 50 таблеток у блістерах	1 таблетка містить валеріани екстракту густого (valerianae extractum spissum) екстрагент етанол (40 %) в перерахунку на суху речовину 20 мг	ПАТ "Галичфарм"	Україна	Без рецепта	62,00	28,08	74,60	1296
3	ВАЛЕМОНТ	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 300 мг, по 10 таблеток у блістері; по 2 блістери в картонній упаковці	екстракт валеріани водно-спиртовий сухий (Extractum Valerianae hydroalcoholicum siccum) (80%/20%), стандартизований за вмістом сесквітерпенових кислот принаймні до 0,25 %, перерахованих за вмістом валеренової кислоти – 375 мг (екстракт кореня валеріани сухий (Valeriana officinalis) (3–6:1) (екстрагент: етанол 70 %) — 300 мг	Фармацевтiше фабрiк Монтавіт ГмбХ	Австрія	Без рецепта	–	–	–	–

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4	НОКСОН	N05C M09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 450 мг, по 10 таблеток у блістері; по 2 блістери у пачці	1 таблетка містить валеріани екстракт водно-спиртовий сухий (<i>Valeriana officinalis</i> , L., radix), (4–8/1), екстрагент етанол-вода 30–70 % (об/об), у перерахунку на безводну речовину – 450 мг	ПАТ "Київмедпрепарат"	Україна	Без рецепта	74,61	74,61	74,61	1
5	ВАЛЕРІАНКА-ВІШФА	N05C M09	настойка для перорального застосування по 25 мл у флаконах	1 флакон містить настойки валеріани коренів (<i>Valerianae radix</i>) (1:5) (екстрагент — етанол 70 %) — 25 мл	ТОВ "ДКП "Фармацевтична фабрика"	Україна	Без рецепта	29,20	15,44	35,70	267
6	ВАЛЕРІАНА ФОРТЕ	N05C M09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 40 мг, по 10 таблеток в блістері; по 5 або 10 блістерів у пачці з картону	1 таблетка містить валеріани коренів екстракту густого (<i>Valerianae radix extractum spissum</i>) (2,6–5,6 : 1) [екстрагент — етанол 70,0 % (об/об)] в перерахунку на суху речовину — 40 мг	ТОВ "Тернофарм"	Україна	Без рецепта	64,50	45,12	112,58	828
7	ВАЛЕРІАНА ЕКСТРАКТ	N05C M09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 20 мг по 10 таблеток в блістері; по 5 або по 10 блістерів у пачці з картону	1 таблетка містить валеріани коренів екстракту густого (<i>Valerianae radix extractum spissum</i>) (2,6–5,6 : 1) [екстрагент — етанол 70,0 % (об/об)], в перерахунку на суху речовину, — 20 мг	ТОВ "Тернофарм"	Україна	Без рецепта	35,10	25,00	52,00	109
8	ВАЛЕРІАНИ КОРЕНЕВИЩА З КОРЕНЯМИ	N05C M09	кореневища з коренями по 50 г у пачках з внутрішнім пакетом; по 1,5 г у фільтр-пакеті; по 20 фільтр-пакетів у пачці	1 пачка містить кореневища з коренями валеріани лікарської (<i>Valerianae radix</i>) – 50 г;	ПрАТ Фармацевтична фабрика "Віола"	Україна	Без рецепта	74,50	32,38	93,84	1129
9	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка по 25 мл у флаконі скляному; по 1 флакону в пачці; по 25 мл або по 50 мл у флаконах скляних; по 25 мл або по 50 мл	1 флакон містить настойки кореневищ з коренями валеріани (<i>Rhizomata cum radicibus Valerianae</i>) (1:5) (екстрагент – етанол 70 %)– 25 мл або 50 мл.	ПрАТ Фармацевтична фабрика "Віола"	Україна	Без рецепта	29,40	13,90	40,50	992

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			у флаконі скляному, укупореному пробкою-крапельницею; по 1 флакону в пачці; по 25 мл або по 50 мл у флаконах полімерних, укупорених пробками-крапельницями і кришками; по 25 мл або по 50 мл у флаконах полімерних, укупорених пробками-крапельницями і кришками, по 1 флакону в пачці								
10	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка для перорального застосування; по 25 мл у флаконах; по 25 мл у флаконі; по 1 флакону в пачці; по 50 мл у флаконах; по 1 флакону у пачці	1 флакон містить настойки валеріани коренів (Valerianae radix) (1:5) (екстрагент – етанол 70 %) – 25 мл	ТОВ "ДКП "Фармацевтична фабрика"	Україна	Без рецепта	10,80	10,80	10,80	1
11	ВАЛЕРІКА	N05C M09	капсули по 350 мг по 10 капсул у блістері, по 2 блістери у пачці з картону	1 капсула містить валеріани коренів (Valerianae Radix) порошок – 350 мг	ПАТ "Науково-виробничий центр "Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод"	Україна	Без рецепта	56,50	41,11	79,30	9
12	ВАЛЕРІАНА	N05C M09	настойка для перорального застосування по 25 мл у флаконах-крапельницях	1 флакон містить настойки валеріани (Tincturae Valerianae) (1:5);	АТ "Лубнифарм"	Україна	Без рецепта	31,00	15,80	39,00	98

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	ВАЛЕРІАНИ КОРЕНЕВИЩА З КОРНЯМИ	N05C M09	кореневища з коренями; по 40 г та 50 г у пачках з внутрішнім пакетом	1 пачка містить валеріани кореневища з коренями (rhizomata cum radicibus valerianae) 40 г або 50 г.	АТ "Лубнифарм"	Україна	Без рецепта	-	-	-	-
14	ВАЛЕРІАНИ КОРЕНЕВИЩА З КОРЕННЯМИ	N05C M09	кореневища з коренями по 50 г або 100 г у пачках з внутрішнім пакетом; по 1,5 г у фільтр- пакеті, по 20 фільтр- пакетів у пачці; по 1,5 г у фільтр-пакеті, по 20 фільтр-пакетів у пачці з внутрішнім пакетом	1 пачка містить: валеріани кореневищ з коренями (Valerianae rhizomata cum radicibus) 50 г або 100 г;	ПрАТ "Ліктрави"	Україна	Без рецепта	83,00	28,80	98,80	978
15	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка по 25 мл у флаконах- крапельницях; по 25 мл у флаконі- крапельниці; по 1 флакону-крапельниці у пачці з картону; по 30 мл у флаконах або у флаконах з пробками- крапельницями, або у флаконах з контролем першого розкриття; по 30 мл у флаконі або у флаконах з пробками- крапельницями, або у флаконах з контролем першого розкриття; по 1 флакону у пачці з картону	1 флакон містить настойки коренів валеріани (Radicis Valerianae) (1:5) (екстрагент – етанол 70 %) 25 мл або 30 мл	ДП "Агрофірма "Ян" ПП "Ян"	Україна	Без рецепта	185,80	185,80	185,80	1

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
16	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка для перорального застосування по 25 мл у полімерних флаконах, укупорених пробками-крапельницями та кришками полімерними, по 50 мл у скляних флаконах	1 флакон містить настойки валеріани коренів (Valerianae Radix) (1 : 5) (екстрагент – етанол 70 %) 25 мл або 50 мл	ПАТ "Біолік"	Україна	Без рецепта	–	–	–	–
17	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка по 25 мл у флаконах	1 флакон містить настойки валеріани коренів (Valerianae radix) (1:5) (екстрагент – етанол 70 %) 25 мл	ПРАТ "ФІТОФАРМ"	Україна	Без рецепта	25,62	15,74	35,50	66
18	ВАЛЕРІАНИ ЕКСТРАКТ	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 20 мг, по 10 таблеток в блістері, по 5 блістерів в паці	1 таблетка містить екстракту валеріани коренів (Valerianae radix) густого (екстрагент – етанол 40 %) (у перерахуванні на кислоту ізовалеріанову не менше 0,004 г) – 20 мг	ПРАТ "ФІТОФАРМ"	Україна	Без рецепта	38,00	17,80	38,54	32
19	ВАЛЕРІАНИ ЕКСТРАКТ	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 20 мг, по 50 таблеток у блістері	1 таблетка містить екстракту валеріани коренів (Valerianae radix) густого (екстрагент – етанол 40 %) (у перерахуванні на кислоту ізовалеріанову не менше 0,004 г) – 20 мг	ПРАТ "ФІТОФАРМ"	Україна	Без рецепта	28,20	41,00	44,30	2
20	ВАЛЕРІАНИ НАСТОЙКА	N05C M09	настойка по 25 мл у скляних флаконах-крапельниця або полімерних флаконах; по 1 флакону в паці з картону; по 25 мл у скляних флаконах-крапельниця або у полімерних флаконах	1 флакон містить настойки з кореневищ та коренів валеріани (Valerianae rhizoma cum radicibus) (1 : 5) (екстрагент – етанол 70 %) – 25 мл;	ТОВ "Тернофарм"	Україна	Без рецепта	17,30	13,60	29,90	259

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
21	ВАЛЕРІАНА	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 30 мг; по 10 таблеток у блістері, по 3 блістери в картонній коробці; по 20 таблеток у блістері, по 5 блістерів у картонній коробці	1 таблетка містить валеріани екстракту сухого (valerianaе radix) (5-8:1) (екстрагент: водно-спиртовий розчин) 30 мг	АТ "Софарма"	Болгарія	Без рецепта	140,00	107,08	217,76	1552
22	ВАЛЕРІАНИ ЕКСТРАКТ	N05C M09	таблетки, вкриті оболонкою, по 20 мг, по 10 таблеток у блістерах; по 50 таблеток у блістерах; по 50 таблеток у контейнерах; по 10 таблеток у блістері, по 5 блістерів в пачці	1 таблетка містить валеріани кореневища з коренями (valerianaе radix) екстракт густий (1:2) (екстрагент – етанол 40 % (об/об)) – 20 мг	АТ "Лубнифарм"	Україна	Без рецепта	52,00	32,35	61,00	867
23	СОННІК®	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг по 10 таблеток у блістері	1 таблетка містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ТОВ "АСТРАФАРМ"	Україна	Без рецепта	85,00	34,42	103,32	837
24	СОННІК®	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг по 10 таблеток у блістері, по 3 блістери в коробці з картону	1 таблетка містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ТОВ "АСТРАФАРМ"	Україна	За рецептом	140,00	79,05	166,25	1165
25	БІОСОН	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері, по 3 блістери у картонній пачці	1 таблетка містить сухого екстракту пасифлори (Passiflorae herba) 300 мг, доксиламіну гідроген сукцинату 3,75 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	211,90	157,45	263,04	1281
26	БІОСОН	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері у картонній пачці	1 таблетка містить сухого екстракту пасифлори (Passiflorae herba) 300 мг, доксиламіну гідроген сукцинату 3,75 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	201,00	189,18	192,78	5

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
27	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки шипучі по 15 мг, по 2 таблетки у стрипі, по 10 стрипів у коробці	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15,00 мг	ТОВ "Фармацевтична компанія "Здоров'я"	Україна	За рецептом	-	-	-	-
28	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки шипучі по 15 мг, по 2 таблетки у стрипі, по 5 стрипів у коробці	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15,00 мг	ТОВ "Фармацевтична компанія "Здоров'я"	Україна	Без рецепта	-	-	-	-
29	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг; по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери у коробці з картону	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15,00 мг	ТОВ "ФАРМЕКС ГРУП", ТОВ "Харківське фармацевтичне підприємство "Здоров'я народу"	Україна	За рецептом	76,90	76,50	85,50	2
30	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг; по 10 таблеток у блістері; у коробці з картону	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15,00 мг	ТОВ "ФАРМЕКС ГРУП", ТОВ "Харківське фармацевтичне підприємство "Здоров'я народу"	Україна	За рецептом	24,20	24,20	24,20	7
31	ДОКСИЛАМІН-КРЕВЕЛЬ	R06A A09	краплі оральні, розчин, 25 мг/мл по 50 мл у флаконі-крапельниці; по 1 флакону-крапельниці в картонній коробці	1 мл (22 краплі) містить доксиламіну сукцинату 25 мг	Кревель Мойзельбах ГмбХ	Німеччина	За рецептом	-	-	-	-
32	ДОКСИЛАМІН-КРЕВЕЛЬ	R06A A09	краплі оральні, розчин, 25 мг/мл по 20 мл у флаконі-крапельниці; по 1 флакону-крапельниці в картонній коробці	1 мл (22 краплі) містить доксиламіну сукцинату 25 мг	Кревель Мойзельбах ГмбХ	Німеччина	Без рецепта	-	-	-	-

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
33	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки шипучі по 15 мг, по 2 таблетки у стрипі, по 10 стрипів у коробці	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15 мг	ТОВ "Фармацевтична компанія "Здоров'я"	Україна	За рецептом	-	-	-	-
34	СОН-НАЙТ	R06A A09	таблетки шипучі по 15 мг, по 2 таблетки у стрипі, по 5 стрипів у коробці	1 таблетка містить: доксиламіну сукцинату 15 мг	ТОВ "Фармацевтична компанія "Здоров'я"	Україна	Без рецепта	-	-	-	-
35	СЛПЗОН®	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг, по 10 таблеток у блістері, по 3 блістери у коробці	1 таблетка, вкрита плівковою оболонкою, містить 15 мг доксиламіну гідросукцинату	КРКА, д.д., Ново место	Словенія	За рецептом: № 20, № 30	167,00	104,90	206,20	402
36	СЛПЗОН®	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг, по 10 таблеток у блістері, по 1 блістеру у коробці	1 таблетка, вкрита плівковою оболонкою, містить 15 мг доксиламіну гідросукцинату	КРКА, д.д., Ново место	Словенія	Без рецепта № 10	59,90	36,50	78,10	819
37	ГПНОС®	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг, по 10 таблеток у контурній чарунковій упаковці, по 2 контурні чарункові упаковки у пачці	1 таблетка, вкрита оболонкою, містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ПрАТ "Фармацевтична фірма "Дарниця"	Дарниця	За рецептом	109,00	71,60	145,00	296
38	ГПНОС®	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг, по 10 таблеток у контурній чарунковій упаковці, по 1 контурній чарунковій упаковці у пачці	1 таблетка, вкрита оболонкою, містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ПрАТ "Фармацевтична фірма "Дарниця"	Україна	Без рецепта	65,00	36,82	120,00	119
39	ГПНОС®	R06A A09	краплі оральні, розчин, 15 мг/0,6 мл, по 50 мл у флаконі-крапельниці; по 1 флакону у пачці	0,6 мл (13 крапель) містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ПрАТ "Фармацевтична фірма "Дарниця"	Україна	За рецептом	195,00	112,20	238,72	987

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
40	ГІПНОС®	R06A A09	краплі оральні, розчин, 15 мг/0,6 мл, по 20 мл у флаконі- крапельниці; по 1 флакону у пачці	0,6 мл (13 крапель) містить доксиламіну сукцинату 15 мг	ПрАТ "Фармацевтичн а фірма "Дарниця"	Україна	Без рецепта	99,00	53,39	120,52	918
41	СОНМІЛ	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери в пачці	1 таблетка містить доксиламіну сукцинат 15 мг	АТ "КИЇВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД"	Україна	За рецепто м	142,00	94,50	177,56	1505
42	СОНМІЛ	R06A A09	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 15 мг по 10 таблеток у блістері; по 1 блістеру в пачці	1 таблетка містить доксиламіну сукцинат 15 мг	АТ "КИЇВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД"	Україна	Без рецепта	49,70	32,23	77,20	893
43	ДОНОРМІЛ	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг, по 30 таблеток у тубі; по 1 тубі в картонній коробці	1 таблетка містить доксиламіну сукцинату 15 мг	УПСА САС	Франція	За рецепто м	298,00	228,00	366,71	1147
44	ДОНОРМІЛ	R06A A09	таблетки, вкриті оболонкою, по 15 мг, по 10 у тубі; по 1 тубі в картонній коробці	1 таблетка містить доксиламіну сукцинату 15 мг	УПСА САС	Франція	Без рецепта	173,00	102,30	213,00	1206
45	ДОНОРМІЛ	R06A A09	таблетки шипучі по 15 мг, по 10 таблеток у тубі; по 1 туби в картонній коробці	1 таблетка містить доксиламіну сукцинату 15 мг	УПСА САС	Франція	Без рецепта	194,50	142,18	238,33	1225
46	СОНДОКС®	R06A A09	таблетки по 0,015 г, по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери у пачці з картону	1 таблетка містить доксиламіну сукцинат (у перерахуванні на безводну речовину) - 0,015 г	ПАТ "Хімфармзавод "Червона зірка"	Україна	Без рецепта	132,00	84,00	166,00	1263
47	СОНДОКС®	R06A A09	таблетки по 0,015 г, по 10 таблеток у блістері; по 1 або 3 блістери у пачці з картону	1 таблетка містить доксиламіну сукцинат (у перерахуванні на безводну речовину) - 0,015 г	ПАТ "Хімфармзавод "Червона зірка"	Україна	Без рецепта	48,00	32,06	69,00	369

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
48	ЕКСТРАКТ ПАСИФЛОРИ СУХИЙ	Не вказаний	порошок (субстанція) у мішках подвійних поліетиленових для фармацевтичного застосування	екстракт трави пасифлори сухий (<i>Passiflora incarnata</i> L.) DER: (3-6:1), екстрагент: етанол 70 %;	Біосьорч С.А.	Іспанія	–	–	–	–	–
49	СУХИЙ ЕКСТРАКТ ПАСИФЛОРИ	Не вказаний	порошок (субстанція) у поліетиленових пакетах для фармацевтичного застосування	сухий екстракт пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>) (3-5/1), екстрагент - етанол 70 % (об/об); відсотковий вміст флавоноїдів у перерахунку на вітексин - не менше 5,1 % і не більше 6,3 %	Гехрліхер Фармацевтіше Екстракте ГмБХ	Німеччина	–	–	–	–	–
50	БІОСОН	N05C M50	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери у картонній пачці	1 таблетка містить сухого екстракту пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>) 300 мг, доксиламіну гідроген сукцинату 3,75 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	210,00	157,45	264,34	1274
51	БІОСОН	N05C M50	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері; по 1, 2, 3 або 10 блістерів у картонній пачці	1 таблетка містить сухого екстракту пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>) 300 мг, доксиламіну гідроген сукцинату 3,75 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	200,00	189,18	192,78	5
52	СЕДІСТРЕС	N05C M50	таблетки по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери у пачці з картону	1 таблетка містить: сухого екстракту пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>) – 300 мг; етилового ефіру альфа-бромізовалеріанової кислоти 10,2 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	229,00	162,00	288,05	849
53	СЕДІСТРЕС	N05C M50	таблетки по 10 таблеток у блістері; по 6 блістерів у пачці з картону	1 таблетка містить: сухого екстракту пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>) – 300 мг; етилового ефіру альфа-бромізовалеріанової кислоти 10,2 мг	ТОВ "Фарма Старт"	Україна	Без рецепта	410,00	285,53	476,00	1192
54	АЛОРА®	N05C M50	таблетки, вкриті оболонкою, по 100 мг	1 таблетка містить сухий екстракт пасифлори 100 мг	НОБЕЛ ІЛІАЧ САНАІ ВЕ	Туреччина	Без рецепта	181,00	114,04	212,55	1406

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			по 10 таблеток у блістері, по 2 блістери у картонній упаковці		ТІДЖАРЕТ А.Ш.						
55	АЛОРА®	N05C M50	сироп по 100 мл у флаконі, по 1 флакону разом з мірною ложкою в картонній упаковці	5 мл сиропу містять рідкого екстракту пасифлори 694,444 мг	НОБЕЛ ІЛАЧ САНАІ ВЕ ТІДЖАРЕТ А.Ш.	Туреччина	Без рецепта	168,00	110,18	208,89	1415
56	КВАЙТ® ЗАСПОКІЙЛИВИЙ	N05C M50	таблетки, вкриті плівковою оболонкою, по 10 таблеток у блістері, по 2 або 4 блістери у пачці	1 таблетка містить: екстракт валеріани водно-спиртовий сухий (<i>Valeriana officinalis L.</i>) (DER: (3-6:1), екстрагент: етанол 70 %) – 125 мг; екстракт листя меліси сухий (<i>Melissa officinalis L.</i>) (DER: (4-6:1), екстрагент: метанол 30 %) – 112,5 мг; екстракт трави пасифлори сухий (<i>Passiflora incarnata L.</i>) (DER: (3-6:1), екстрагент: етанол 70 %) – 80 мг	АТ "Фармак"	Україна	Без рецепта	147,00	110,62	179,19	1431
57	КВАЙТ®	N05C M50	розчин оральний; по 100 мл у флаконі; по 1 флакону з дозуючим стаканом/стаканом дозуючим у пачці	1 мл розчину містить: екстракт складний заспокійливий, густий із суміші суцвіття глоду (<i>Crataegi folium cum flore</i>), шишок хмелю (<i>Lupuli flos</i>), трави звіробою (<i>Hyperici herba</i>), листя меліси (<i>Melissae folium</i>), трави пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>), квіток бузини чорної (<i>Sambuci flos</i>), коріння валеріани (<i>Valerianae radix</i>) (2-4:1), екстрагент 30 % етанол – 77,5 мг; гуайфенезин у перерахуванні на 100 % речовину – 40 мг	АТ "Фармак"	Україна	Без рецепта	144,00	110,20	193,00	1179

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
58	БЕЛІСА	N05C M50	капсули; по 10 капсул у блістері, по 3 блістери у пачці	1 капсула містить: Беліси екстракту сухого, отриманого із водно-спиртового екстракту (1:3) (екстрагент - етанол 40 %) із суміші: пасифлори трави (<i>Passiflorae herba</i>) 100 мг; липи квіток (<i>Tiliae flores</i>) 100 мг; материнки трави (<i>Origanum vulgare herba</i>) 66,7 мг; шавлії листя (<i>Salviae officinalis folia</i>) 33,3 мг; меліси трави (<i>Melissae herba</i>) 33,3 мг, в перерахунку на 5 % вологу (4,3–5,3 % мальтодекстрину, 4,3–5,3 % кремнію діоксиду колоїдного безводного) - 51,2 мг	ТОВ "ДКП "Фармацевтична фабрика"	Україна	Без рецепта	172,50	114,70	209,00	859
59	БЕЛІСА	N05C M50	краплі оральні по 40 мл у флаконі з пробкою-крапельницею; по 1 флакону у пачці	1 мл препарату містить водно-спиртового екстракту (1:3) (екстрагент – етанол 40 %) із суміші: пасифлори трави (<i>Passiflorae herba</i>) 100 мг; липи квіток (<i>Tiliae flores</i>) 100 мг; материнки трави (<i>Origanum herba</i>) 66,7 мг; шавлії листя (<i>Salviae officinalis folia</i>) 33,3 мг; меліси трави (<i>Melissae herba</i>) 33,3 мг	ТОВ "ДКП "Фармацевтична фабрика"	Україна	Без рецепта	154,00	91,16	182,30	948
60	НОВО-ПАСИТ	N05C M50	таблетки, вкриті оболонкою, по 10 таблеток у блістері; по 3 блістери в коробці	1 таблетка містить: екстракту Ново-Паситу сухого (квітки бузини (<i>Sambucus flos</i>), листя та квітки глоду (<i>Crataegi folium cum flore</i>), трава звіробою (<i>Hypericum herba</i>), трава меліси (<i>Melissae herba</i>), трава пасифлори (<i>Passiflorae</i>	Тева Чех Індастріз с.р.о.	Чеська Республіка	Без рецепта	255,00	187,50	313,31	1467

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
				herba), шишки хмелю (<i>Lupuli flos</i>), корінь валеріани (<i>Valerianae radix</i>) 157,5 мг; гвайфенезину 200 мг							
61	НОВО-ПАСИТ	N05C M50	таблетки, вкриті оболонкою, по 10 таблеток у блістері; по 1 блістеру в коробці	1 таблетка містить: екстракту Ново-Паситу сухого (квітки бузини (<i>Sambusi flos</i>), листя та квітки глоду (<i>Crataegi folium cum flore</i>), трава звіробою (<i>Hyperici herba</i>), трава меліси (<i>Melissae herba</i>), трава пасифлори (<i>Passiflorae herba</i>), шишки хмелю (<i>Lupuli flos</i>), корінь валеріани (<i>Valerianae radix</i>) 157,5 мг; гвайфенезину 200 мг	Тева Чех Індастріз с.р.о.	Чеська Республі ка	Без рецепта	110,00	80,87	129,20	1291
62	НОВО-ПАСИТ	N05C M50	розчин оральний по 100 мл у флаконі; по 1 флакону з мірним ковпачком в коробці; по 5 мл у саше; по 30 саше у коробці	1 мл розчину містить: екстракту для Ново-Паситу рідкого (<i>Hyperici herba</i> (трава звіробою), <i>Passiflorae herba</i> (трава пасифлори), <i>Valerianae radix</i> (корінь валеріани), <i>Crataegi folium cum flore</i> (листя та квітки глоду), <i>Lupuli flos</i> (шишки хмелю), <i>Melissae herba</i> (трава меліси), <i>Sambusi flos</i> (квітки бузини)) (1:13, екстрагент – вода) 0,0775 г, гвайфенезину 0,04 г	Тева Чех Індастріз с.р.о.	Чеська Республі ка	Без рецепта	165,00	112,56	200,31	1379
63	ЕКСТРАКТ СКЛАДНИЙ ЗАСПОКІЙЛИВ ИЙ	Не вказан ий	екстракт густий (субстанція) в бочках поліетиленових для фармацевтичного застосування	екстракт густий з лікарської рослинної сировини (2-4) : 1 коріння валеріани (<i>Valerianae radix</i>), листя меліси (<i>Melissae folium</i>), шишок хмелю (<i>Lupuli flos</i>), трави звіробою (<i>Hyperici herba</i>), суцвіття глоду (<i>Crataegi folium cum</i>	Фітофарм Кленка С.А.	Польща	–	–	–	–	–

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
				flore), трави пасифлори (Passiflorae herba), квіток бузини чорної (Sambuci flos) (0,673:0,793:0,150:0,351:0,381:0,381:0,270) (екстрагент - етанол 30 %) з вмістом суми флавоноїдів не менше 0,8 % в перерахуванні на гіперозид							
64	ПЕРСЕН® НАЙТ	N05C M50	капсули тверді; по 10 капсул у блистері; по 4 блистери в картонній коробці	1 капсула містить екстракт пасифлори (трави) сухий (Passiflora incarnate L., herba extractum, siccum) (5-7:1) (екстрагент етанол 60 % (об/об)), еквівалентно нативного екстракту 175 мг; екстракт валеріани (коріння) сухий (Valeriana officinalis L., radix, extractum, siccum) (4-6:1) (екстрагент етанол 70 % (об/об)), еквівалентно нативного екстракту 140 мг	Лек Фармацевтична компанія д.д.	Словенія	Без рецепта	–	–	–	–
65	ПЕРСЕН® НАЙТ	N05C M50	капсули тверді; по 10 капсул у блистері; по 2 блистери в картонній коробці	1 капсула містить екстракт пасифлори (трави) сухий (Passiflora incarnate L., herba extractum, siccum) (5-7:1) (екстрагент етанол 60 % (об/об)), еквівалентно нативного екстракту 175 мг; екстракт валеріани (коріння) сухий (Valeriana officinalis L., radix, extractum, siccum) (4-6:1) (екстрагент етанол 70 % (об/об)), еквівалентно нативного екстракту 140 мг	Лек Фармацевтична компанія д.д.	Словенія	Без рецепта	–	–	–	–

Додаток Б

Національний фармацевтичний університет

Кафедра управління та забезпечення якості у фармації

II Науково-практична internet-конференція з міжнародною участю
“Актуальні проблеми якості, менеджменту і економіки
у фармації і охороні здоров’я”

СЕРТИФІКАТ УЧАСНИКА № 191

Соловей Катерина

брав(ла) участь у роботі круглого столу “Інтеграція якості, лідерства та ефективності у менеджменті охорони здоров’я та фармації” за програмою обсягом

6 годин / 0,2 кредита ЄКТС

19 січня 2024 року, м. Харків

Досягнуті результати навчання:

використання у професійній діяльності знань щодо сучасних підходів менеджменту якості та управління соціально-економічними процесами в закладах охорони здоров'я та фармацевтичних організаціях, а також формування розвитку лідерських навичок у керівників

В.о. Ректора Національного
фармацевтичного університету

Алла КОТВИЦЬКА

Додаток В

*Міністерство охорони здоров'я України
Міністерство освіти і науки України
Національний фармацевтичний університет
Кафедра управління та забезпечення якості у
фармації*

МАТЕРІАЛИ

**II науково-практичної internet-конференції з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ, МЕНЕДЖМЕНТУ І
ЕКОНОМІКИ У ФАРМАЦІЇ І ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я»
(19 січня 2024 р.)**

MATERIALS

**of II scientific and practical internet-conference
with international participation
«ACTUAL PROBLEMS OF QUALITY, MANAGEMENT,
AND ECONOMY IN PHARMACY AND HEALTH CARE»
(19 January 2024)**

Харків

2024

Продовж. дод. В

Гала Л.О., Соловей К.О.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

**Фармацевтична опіка при симптоматичному лікуванні безсоння
безрецептурними лікарськими засобами**

hala.liliia@gmail.com

Вступ. Порушення сну чи безсоння все частіше зустрічається в сучасному суспільстві. Цей стан організму може бути спричинено різними факторами, але через війну в Україні місцеве населення стикається із постійним стресом, емоційними труднощами, неправильним режимом життя тощо.

Безрецептурні препарати для лікування безсоння можуть бути зручною альтернативою для тих, хто не має серйозних медичних проблем та шукає тимчасовий спосіб полегшення засинання. Проте важливо розуміти, що довготривала або систематична проблема зі сном може вказувати на більш серйозні порушення здоров'я і в таких випадках важливо звернутися до лікаря для діагностики безсоння та отримання своєчасного лікування.

Мета дослідження. Аналіз складових забезпечення фармацевтичної опіки при симптоматичному лікуванні безсоння безрецептурними лікарськими засобами (ЛЗ) в Україні.

Матеріали та методи дослідження. У роботі проаналізовано Протокол фармацевта при відпуску лікарських засобів без рецепта «Симптоматичне лікування безсоння», затверджений наказом МОЗ України від 05.01.2022 р. № 7 «Про затвердження протоколів фармацевта». Використано такі методи як контент-аналіз, системно-оглядовий та узагальнення результатів.

Отримані результати. На першому етапі дослідження було проаналізовано структуру Протоколу фармацевта при відпуску ЛЗ без рецепта «Симптоматичне лікування безсоння». Усього в протоколі представлено п'ять розділів, а саме I – Паспортна частина, II – Оцінка потреб пацієнта/представника пацієнта при зверненні за допомогою, III – Фармацевтична опіка при безсонні, IV – Перелік ЛЗ, які відпускаються без рецепта, для симптоматичного лікування безсоння, V – Надання належної

Продовж. дод. В

інформації щодо ЛЗ для відповідального самолікування та перелік літературних джерел.

Аналіз другого розділу протоколу виявив, яку інформацію потрібно дізнатися фармацевту перед тим як відпустити безрецептурний ЛЗ для лікування безсоння. У протоколі надається перелік загрозливих симптомів, які потребують негайного звернення до лікаря: порушення сну більше двох тижнів; відсутність сну понад 2 доби; підвищення артеріального тиску, сильний головний біль, запаморочення, втрата свідомості та інші; безсоння супроводжується відчуттям жару, пітливістю, сухістю в роті, судомами; часті пробудження та тяжке засинання, викликане необхідністю відвідування туалету; поява безсоння на фоні застосування або відміни певних ЛЗ.

У третьому розділі представлено схему, за допомогою якої фармацевт може більше дізнатися про походження безсоння у пацієнта/представника пацієнта, скерувати його до лікаря та для тимчасового полегшення стану рекомендувати снодійні та седативні засоби.

Аналіз четвертого розділу виявив, що для симптоматичного лікування безсоння пропонуються такі безрецептурні снодійні та седативні засоби як валеріана, доксиламін та пасифлора.

У п'ятому розділі надається необхідна інформація для пацієнта чи його представника щодо особливостей застосування вищеперерахованих ЛЗ, а саме коли приймати ЛЗ, тривалість курсу лікування, застереження щодо снодійного ефекту такого виду ЛЗ, загальні рекомендації для пацієнтів з безсонням (режим сну, раціональний режим харчування, фізична активність та заняття спортом, прогулянки на свіжому повітрі тощо).

Також фармацевту необхідно наголосити пацієнту/представнику пацієнта, що при виникненні передбачених і непередбачених інструкцією для медичного застосування ЛЗ побічних реакцій необхідно припинити прийом ЛЗ, повідомити лікаря або фармацевта та заповнити і надіслати спеціальну форму (карту-повідомлення) до Державного експертного центру МОЗ України.

Висновки. Встановлено, що Протокол фармацевта при відпуску ЛЗ без рецепта «Симптоматичне лікування безсоння» має достатній обсяг інформації для надання фармацевтом в аптечному закладі якісної фармацевтичної опіки при безсонні пацієнту чи його представнику.

SUMMARY

Solovei Kateryna

RESEARCH OF THE PHARMACEUTICAL MARKET OF NON-PRESCRIPTION DRUGS FOR THE SYMPTOMATIC TREATMENT OF INSOMNIA

Department of Organization and Economics of Pharmacy

Scientific supervisor: Hala Liliia

Keywords: marketing analysis, pharmacist protocol, insomnia, drugs, physical and economic availability.

Introduction. Sleep plays a vital role in the functioning of the brain and all systems of the human body, but sleep disorders or insomnia are increasingly common in modern society. This state of the body can be caused by various factors, but due to the war in Ukraine, the local population faces constant stress, emotional difficulties, wrong lifestyle, etc. Also, military personnel in Ukraine are constantly exposed to the effects of various factors of stress and fatigue, which does not allow them to have a good quality of sleep.

Over-the-counter insomnia drugs can be a convenient alternative for those who do not have a serious medical problem and are looking for a temporary way to help them sleep. However, it is important to understand that a long-term or systematic problem with sleep can indicate more serious health disorders, and in such cases, it is important to consult a doctor to diagnose insomnia and receive timely treatment.

Materials and methods. Research methods such as content analysis, marketing analysis, graphic and generalization methods were used in the work. Such materials as regulatory acts on the symptomatic treatment of insomnia with drugs without a doctor's prescription, data from literary and internet sources on the topic of the study, and the domestic pharmaceutical market of over-the-counter drugs for the symptomatic treatment of insomnia were used.

Results. Based on the results of the analysis, it was established that as of January 16, 2024, 51 non-prescription drugs for the symptomatic treatment of insomnia were

registered on the pharmaceutical market of Ukraine in the State Register of Drugs of Ukraine, which were included in the Pharmacist's Protocol "Symptomatic Treatment of Insomnia". An analysis of the assortment of domestic and imported over-the-counter drugs for the symptomatic treatment of insomnia revealed that most drugs are of domestic production – 38 drugs, 74.5% of the total number, and only 13 drugs of foreign production are represented, which accounted for 25.5% of the total number of drugs. The analysis of the dosage forms of the studied pharmaceuticals showed that more than half of the drugs (30 drugs, 58.8% of the total amount) are presented in tablet form, of which 2 drugs are effervescent tablets, namely "SON-night" of domestic production and "Donormil" of the French manufacturing company "UPSA SAS". In the second place are tinctures – 8 drugs, 15.7% of the total specific weight, and in the third place are capsules – 4 drugs and 7.8%, respectively.

The results of the analysis of the physical availability of over-the-counter drugs for the symptomatic treatment of insomnia found that the most common drugs in pharmacies are "Valeriana" (JSC Sopharma) – 1,552 pharmacies, and "Novo-Pasit" in tablets (Teva Cheh Industries s.r.o.) – 1467 pharmacies, "Quiet® soothing" (JSC "Farmak") - 1431 pharmacies, "Alora®" in syrup (Nobel Ilach Sanai ve Tijaret T A.Sh.) – 1415 pharmacies and "Alora®" in tablets (Nobel Ilach Sanai ve Tijaret T A.Sh.) – 1406 pharmacies. It was established that the cheapest drugs were represented by such drugs as "Valeriani tincture" (DKP "Pharmaceutical Factory" LLP) - UAH 10.80 for 1 bottle of 25 ml.

Conclusions. A study of the pharmaceutical market of over-the-counter drugs for the symptomatic treatment of insomnia indicates a significant volume of registration of such drugs in the State Register of Drugs of Ukraine. This indicates a great interest in the development and implementation of drugs for the mild symptomatic treatment of insomnia, as well as an increase in the variety of choices for patients who are looking for effective means to alleviate this condition. The presented results can serve as a basis for further monitoring and analysis of market dynamics, as well as determining trends in the use of over-the-counter drugs for the symptomatic treatment of insomnia among the population.